

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLVI

Св. 1–2 (2015)

САДРЖАЈ

Чланци

Граматика и лексика

- О 'конјунктиву' и 'трансјунктиву' (ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ) 1–16
- Типологија речника српског језика II (Лингвистички параметри) (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ) 17–33
- Редупликација глаголског префикса *по-* у српском језику (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ) 35–50
- Студије српског језика у иностранству
- Преглед изучавања српског језика у Белорусији (МИКИТА В. СУПРУНЧУК, ЉУДМИЛА В. ЛЕОНОВА) 51–62

Прикази

- Толковен речник на македонскиот јазик* (ДАРИНКА С. ГОРТАН ПРЕМК) 63–66
- Јасна Влајић Поповић, *Речите речи: од земље до неба* (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ) 67–70
- Марина Николић, *Категорија степенена у српском језику: сложена реченица* (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 71–74
- Зборник радова са VI научног скупа младих филолога Србије *Савремена истраживања језика и књижевности VI/1* (МАРИЈАНА Р. БОГДАНОВИЋ) 75–79

Прилози

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика	
Нова српска граматика с наглашеним нормативним приступом	81–84
Поводом конструкције <i>za</i> + инфинитив у српском језику	85–87
Упутство за припрему рукописа за штампу	89–95

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу
и решавање неодложних питања
Ком. бр. 7 од 12. 12. 2012. године

Поводом конструкције *за* + инфинитив у српском језику

ОДЛУКА

Упркос приметној учесталости конструкције *за* + инфинитив, с једне стране, те сложености њенога значења и тако проистеклим тешкоћама да се лако замени неким домаћим еквивалентним обликом или обрасцем, с друге, она се мора одредити неграматичном стога што у српском језику важи правило које предвиђа неспојивост предлога и неког глаголског облика. Стога би прихватање конструкције *за* + инфинитив као стандардне представљало нарушавање и мењање правила устројавања синтагми у српском језику, што би, имајући у виду конкретан инвентар једница и ограниченост њихове дистрибуције на претежно разговорни језик, било неоправдано, тим пре што је реч о само једном типу предлошке синтагме – уз предлог *за*.

Зато се не препоручује употреба конструкције *за* + инфинитив у добром српском књижевном језику.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Премда се за дистрибуцију инфинитива у српском језику начелно може рећи да је, пред налетом балканизма у виду конструкције *га* + презент, релативно ограничена, како на нивоу саме језичке структуре, на плану морфосинтаксе и синтаксе (нпр. у говору Новог Сада забележено је да се у оквиру футаура 1 среће у више од 80% случајева, док у модалним конструкцијама његова фреквенција опада на свега 24%), тако и територијално (југоисточни делови српског говорног подручја су инфинитив скоро сасвим изгубили), инфинитив се среће у нетипичном обрасцу за српски језик, у конструкцији са предлогом *за*, при чему се у говорној пракси не уочава тежња да буде замењен или да се барем употребљава у

алтернацији са еквивалентним конструкцијама или структурама усклађеним са стандарднојезичком нормом.

Конструкција *за* + инфинитив представља германизам, премда се не могу искључити ни утицаји других језика (нпр. италијанског), који се у оквиру именских синтагми јавља у атрибутој функцији, где се најчешће среће уз именице које значе храну или пиће (нпр. *бурек, јело, кафа, храна*, као у синтагми *кафа за њонеџи*), али у новије време, понекад са шаљивим призвучком, и уз неке друге именице (нпр. *ајоџека, дом, знање, инџернеџи, мога, музика, џријаџељ, сајџи*; као у синтагми *ајоџека за њонеџи*), или неке неодређене заменице (*иџиџа, неџиџо*; нпр. *неџиџо за јесџи*).

Осим тога, та конструкција се јавља и као део глаголске синтагме, и то у функцији допуне, најчешће уз глаголе *јесам* и *имаџи*, нпр. *То је за баџиџи*; *За очекиваџи је да...*; *То је за не њовероваџи*; *Имаџи ли довољно за јесџи?* и сл. Гледано из перспективе саставних елемената конструкције, осим предлога *за*, у том структурном обрасцу се најчешће појављују глаголи давања или говорења, нпр. *даџи, куџиџи, њоклонџи, њонеџи, џрогаџи, узџи те реџи, учџи али и наџи, јесџи, њоџиџи, убџи* и сл.

Ако погледамо одговарајуће конструкције у немачком језику, као највероватнијем језику даваоцу, у њему се могу издвојити два одговарајућа структурна типа: (а) инфинитивна конструкција (*zu* + Inf); и (б) конструкција с поимениченим инфинитивом (*zu* + Dat), што значи да је у последњем случају реч о предлошко-падежној конструкцији: (а) *Ich habe zu essen*; (б) *Kaffe zum Mitnehmen*; *Das ist nicht zum Aushalten*. Овај податак је веома важан, јер указује да је реч о структурном калку, при чему у процесу језичког трансфера бивају изгубљена или преиначена категоријалнограматичка обележја оних аутосемантичних лексичких јединица које улазе у састав конструкције. Основ проблема, дакле, у овом случају лежи у чињеници да се у немачком језику глаголска именица најчешће твори конверзијом од инфинитива, при чему добија облик средњег рода: *leben* (живети) : *das Leben* (живот). То, међутим, не значи да би адекватан еквивалент облику *кафа за њонеџи* требало да је *кафа за ношење*, утолико пре што бележимо и упитне реченице као *За овде или за њонеџи?*, што показује да је у претходноме примеру инфинитив употребљен, заправо, прилошки.

До немогућности једнообразне замене наменском конструкцијом *за* + акузатив долази отуд што се та инфинитивна конструкција не употребљава у искључиво наменском значењу. Штавише, у реконструкцији базичног значења најпре се, по правилу, мора реализовати модални глагол, *моћи* или *џребаџи*, а затим и одговарајући предикат, или предикати којима се упућује на специфичан облик употребе, функционисања или вредновања каквог појма, што често представља неекономично језичко решење: *кафа за њонеџи* = *КАФА КОЈА СЕ МОЖЕ ПОНЕТИ*; *џо је за баџиџи* = *ТО СЕ МОЖЕ БАЦИТИ*. Стога је јасно да је немогуће наћи са-

мо једну општеважећу замену за ту конструкцију, што се супротставља начелу језичке економије. Понекад се значење конструкције *за* + инфинитив може исказати на неколико начина, уп. *То је за бацити* и *ТО СЕ МОЖЕ БАЦИТИ*, или *ТО ЈЕ ЗА БАЦАЊЕ*; *То је за не ѿвероваи* и *ТО ЈЕ ДА НЕ ПОВЕРУЈЕШ*; *То је за не издржати* = *ТО ЈЕ НЕИЗДРЖИВО*.

Поједини примери именских синтагми са инфинитивном конструкцијом лако би се могли заменити придевско-именичким синтагмама: *ајоѿека за ѿнеи* = *ПРЕНОСИВА АПОТЕКА*; *иниернеи* за *ѿнеи* = *МОБИЛНИ ИНТЕРНЕТ* и сл.

Избор алтернативе конструкцији *за* + инфинитив може зависити од тога да ли је реч о језику маркетинга, или о друкчијим околностима изражавања одговарајућег значења. На пример, израз *кафа за ѿнеи* се толико уобичајио на многим местима где се кафа продаје да није реално очекивати да ће он бити замењен неким другим изразом, али купац увек има могућност да каже *Дајте ми једну кафу коју ћу ѿнеи* или *Дајте ми једну кафу да ѿнесем*.

Да закључимо. И без жеље и намере да за сваки појединачни случај понудимо мање или више успео супституент, треба нагласити да очекиване и предвидиве тешкоће при превођењу и прилагођавању страних граматичких образаца, или при преиничавању оних који су већ увржени, не треба да буду изговор за одступање од нормом предвиђених и у српском језику расположивих граматичких образаца. Како и сами горе наведени примери показују, у српском језику, барем за неке указане случајеве, могуће је наћи и по неколико одговарајућих супституената, што сведочи да се не може говорити о мањкавости система, већ пре о неодговарајућој примени системских правила. Стога, конструкцију *за* + инфинитив треба избегавати у добром српском књижевном језику иако се не може потпуно искључити њена повремена и лексички врло ограничена употреба, пре свега у колоквијалном изражавању или у језику рекламе, поготову када се тежи краткоћи и „онеобичавању“ израза и када је тешко таквим конструкцијама наћи кратку и тачну замену која је добро уклопљена у српски језички систем.

Нацрт одлуке саставио је Миливој Алановић, члан Комисије за синтаксу. Текст одлуке усвојен је на петнаестој годишњој седници Одбора за стандардизацију српског језика 12. 12. 2012. године.